

Úvod.

Relativnost historického poznání je thema, o němž bylo již mnoho uvažováno. V knize »Lügen der Geschichte« přispívá k němu opět četnými doklady V. Bibl¹. V úvodní stati o historické pravdě, zahrnuté do kapitoly, již dal název »Die ewig junge Phantasie«, snesl Bibl² řadu citátů, mezi nimi také větu V. Humboldta, že »die Tatsachen der Geschichte in ihren einzelnen verknüpfenden Umständen [sind] wenig mehr als die Resultate der Überlieferung und Forschung, die man übereingekommen ist, für wahr anzunehmen«, a výrok Napoleonův o »fable convenue«. Na žádný úsek dějin se nehodí tyto úsudky lépe než na historii střední Evropy ve stoletích kolem počátku naší éry. Jsou to doby prvního historického úsvitu v našich končinách, doby velkého ethnického varu, pohybu národů v severní a střední Evropě, jehož hlavní příčinou byla expanse Germánů a později také asi expanse Slovanů. Obchodní a politické zájmy antického světa vzbudily interes řeckých a římských autorů o končiny za Dunajem a Rýnem. Jejich záznamy nejsou ovšem stejného rázu ani stejné kvality. [Ozářují jednou jako bleskem některá území a události v nich, aby je hned potom zanechaly v temnotách tím hlubších, a jindy jsou zase tak matné a neurčité, že otvírají přímo bránu všem možným dohadům. Není proto divu, že je historiografie našich končin, pokud se obírá těmi dobami, plna více méně opodstatněných a historicky zdůvodněných domněnek, které se podle toho, jaké vážnosti se těší jejich autoři, dříve nebo později stávají historickou tradicí, jsou přijímány znenáhla za pevný historický základ, na němž se dále »buduje«. A tak nám pomalu roste hora domněnek, která je pokládána za horu historického poznání, ale vpravdě není nic jiného než — fable convenue.

¹ V. Bibl, *Lügen der Geschichte*, Hellerau b. Dresden 1931 (druhá polovice knihy je ovšem také sama zajímavým dokladem, jak velká úloha v historiografii připadá subjektivnímu pojetí).

² Tamže 11 a d.

Příčinu, jež jí dala narůsti, vidím jednak v nedosti kritické spolupráci historiků, archeologů a linguistů, jednak v nekritickém *iurare in verba magistri*. V prvním směru je kořenem zla specialisace vědění, která znemožňuje kritické posouzení vzájemných poznatků a nutí historika, aby bez kontroly přejímal výsledky práce archeologovy a linguistovy. A přece by té kontroly bylo často velmi potřebí, neboť stupeň kritického školení nebývá u všech stejný. A zlo bývá často ještě zvyšováno tím, že čím méně mívají archeologové a linguisté kritického citění historického, tím raději se pouštějí do řešení historických problémů. A — rozumí se — tím snáze pronášejí apodiktické soudy tam, kde by kriticky školený historik měl steré pochybnosti. Tím se stává, že na př. archeologové užívají ethnických názvů pro kulturní oblasti, o nichž vůbec není historicky bezpečně prokázáno, že patřily národu nebo kmeni, jehož jméno se jim dává; že se mluví o »bojských« hrobech, ve kterých možná žádný Boj nebyl pochován, o »markomanských« sponách, jichž možná žádný Markoman nenesl, že se mluví o »vandalské« kultuře v době, kdy vůbec není přesně známo, co Vandalové byli a jaké území skutečně zaujímali, atd. Vůbec neodůvodněné nebo nedosti doložené domněnky přecházejí z knihy do knihy a stávají se znenáhla dogmaty, a to tím spíše, čím většimu věhlasu se těší jejich původci.

Některými z těchto mylných dogmat jsem se zabýval před lety v knize »Čechy a Morava za doby římské«. Mé stanovisko našlo ohlas příznivý, ale setkalo se — jak už při takovém kacírství ani jinak nemůže býti — také s odporem. Příčiny odporu byly rozličné. Vedle přirozeného lpění na tradici byly hlavně dvě: s české strany se mi zazlívalo, že jsem se vyslovil proti slovanskosti našich polí popelnicových (přesněji řečeno: ukázal jsem, že není dostatečných dokladů o jejich slovanském původu), s německé strany byl příznivě přijímán můj názor, že česká kultura t. i. dobřichovská z prvních století po Kr. patřila Germánům, ale odpor budilo mé stanovisko, že Markomani nemohli míti kromě rakouského Podunají také ještě osazení celé dnešní Čechy a Kvádové že nemohli míti kromě Slovenska osídlení také ještě celou dnešní Moravu. Mou snahou bylo hledati historickou pravdu, padni komu padni, přece však jsem neušel podezírání. S německé strany je vyjádřil E. Schwarz slovy: »Wenn Šimek weiter die germanische Kultur in Nordböhmen dem nur einmal be-

zeugten und vermutlich unbedeutenden Stamm der Marsingen zu schreiben möchte, so ist das nur aus seinem Bemühen erklärlich, die Markomannen so früh als möglich aus Böhmen verschwinden zu lassen «¹. Schwarz se ovšem mylí. Mou snahou bylo jediné postavit se proti dogmatům, ať s té či s oné strany uznávaným, nemají-li skutečné historické podstaty, a ukázat, že při kritickém přezkoumání historických zpráv a zbytků hmotné kultury jako přímých svědků vyplynem nám podstatně jiný obraz osídlení i historie našich zemí v dobách před počátkem našeho letopočtu i po něm, než jaký nám vybudovala s jedné strany autorita K. Zeusse, K. Müllenhoffa a jejich následovníků, s druhé strany hlavně autorita J. L. Píče, K. Buchtely a slovanských autochthonistů.

Pokud se týká této druhé strany, mohu dnes říci, že má práce nebyla marná. Její stanovisko je dnes celkem obecně přijato. Jinak je tomu však s dogmaty prvního druhu. Tu bylo proti mé knize taženo do pole s nejrozličnějšími argumenty archeologickými i historickými a byla hledána opora v citaci názorů českých autorů, kteří souhlasí s hlediskem, jež se stalo kredem německé literatury. A řada prací, jež od té doby vyšla, stojí zase většinou na tradičních základech, jež kdysi zbuodovali Zeuss, Müllenhoff, Kossinna a j. A dokonce i s české strany se množí počet těch, kdož přejímají výsledky těchto pochybených prací, pochybených podle mého názoru proto, že jsou vybudovány na nesprávných předpokladech. Tím ovšem roste nebezpečí, že nesprávné pojetí nejstarších dějin našich zemí, dokonale zakořeněné v německé literatuře, dojde obecného souhlasu a přijetí i v naší historiografii. Mám proto za nutné probrati znovu alespoň několik základních otázek, o něž tu jde, a ukázati, co je na nových nebo staronových teoriích a hypotézách, pokud se jimi obírají, podstatného po stránce historické i archeologické a co bych zamítal nebo vykládal jinak.

¹ E. Schwarz, Die Ortsnamen der Sudetenländer als Geschichtsquelle (Mnichov-Berlín 1931), 27; srov. i výrok Schwarzův v MÖIG XLIII (1929), 206: »Die ganze Hypothese ist offensichtlich nur aus dem Bestreben entstanden, Boihemum nicht als Heimatland der Baiern erscheinen zu lassen und den unbequemen Namen wegzudeuten«. Pokud se týká Marsingů, nepotřebuji ovšem podotýkati, že moje stanovisko bylo zcela jiné, než by se zdálo podle věty Schwarzovy; srov. níže odstavec o Marsignech.